

Fundació el Maresme

60 anys del primer baluard de l'educació especial a Mataró

L'odissea coral de la Fundació és una història de lluita, conscienciació i acció que, com la vida mateixa, s'ha tret de la màniga mocadors de mil colors per saludar les conquestes i plorar les desventures. No ha estat un camí planer, però la voluntat de persistir i no rendir-se ha forjat, des dels orígens, el compromís cívic d'una organització exemplar que sap cuidar i defensar les persones amb discapacitat, treballant per la seva inclusió i la qualitat de vida.

El bressol de la institució parteix de les reunions de pares i mares que, prescindint del què pensava una societat hostil que estigmatitzava i discriminava, van saber enarborar la bandera de la dignitat, apuntalant a l'agenda política els valors i els drets que reclamaven per als seus fills. La triple entesa -en clau mataronina- de les famílies, el govern municipal i la caixa d'estalvis, va ser fonamental per impulsar el projecte des de zero i afrontar la realitat a mitjan anys seixanta.

Al making off d'un curtmètratge que pogués sintetitzar l'albada del Patronat en aquell Mataró de 50.000 habitants amb un teixit productiu molt ric, barris emergents per l'onada migratòria i pintades d'exaltació franquista a les parets proclamant els "25 años de paz", no costaria gaire imaginar les seqüències de patiment i desànim d'aquelles famílies resignades i emocionalment tocades per tenir els fills tancats a casa sense saber on anar. Famílies cuidadores sense brúixola, sense nord, sense esperança, afligides pel sentiment de culpabilitat, tot sospirant alleujar algun dia la seva pena.

Quan tot estava per fer i tot era possible, un raig de llum es propaga el setembre de 1964, a la parròquia de Sant Josep. Dues persones afectades, Domènec Montserrat Recoder i Martí Parera Cabarrocas, es confabulen i es mobilitzen per fer una crida. Sota el paraigües protector de Càritas, neix a la ciutat l'Associació de Pares de Família de Nens Subnormals amb l'ànim de conciliar voluntats i buscar solucions. S'elabora un cens per agrupar les famílies i es fa una campanya de sensibilització per a remoure consciències. Tenir un fill discapacitat no és humiliant.

No estan sols. A partir de 1965 es promou el Dia del Subnormal arreu d'Espanya i l'associació de mares i pares segueix l'estela de les associacions pioneres a Catalunya, com l'Agrupació Pro-Subnormals de Sabadell que havia obert a la capital vallesana l'escola Santa Gemma. També és providencial el suport incondicional de metges i pedagogs que, omplint-se de raons, es posicionen a favor de l'educació especial a Mataró. Per integrar les persones excloses del sistema es fa servir el verb recuperar. Amb

vents propicis, sorgeix el febrer de 1966, ara fa seixanta anys, la comissió gestora que redacta els primers estatus socials del Patronat Pro-Recuperació de Subnormals i es fa la primera postulació al carrer.

Al capdavant ja hi figura M. Assumpció Clavell i Borràs, tot un símbol. Lidera la institució durant 16 anys i encomana la seva empenta i coratge per trucar portes i travessar muralles de ministeris i direccions generals com un autèntic cavall de Troia. Apressada per la necessitat, impregnada del seu esperit innat de vèncer i convèncer, no torna mai de Madrid amb les mans buides.

Des del mandat de M. Assumpció Clavell, vuit presidents més han dut les regnes de l'ambiciós projecte de la Fundació al llarg de sis dècades: Domènec Montserrat, Vicenç Conca, Josep Fornas, Isidor Gil, Ferran Rodríguez, Josep Planas, Josep Morgades i, en l'actualitat, Miquel Montané. Cadascú amb la seva personalitat i motivació innegable, han compartit amb la resta de patrons i gestors de la Fundació, la voluntat comuna de fer créixer l'entitat, servint les persones assistides amb l'estàndard de qualitat més alt possible.

El curs 1966-67 obre les portes l'antiga escola Santa Bernadeta. Avui és l'edifici que ocupa el CDIAP, centre de diagnòstic i atenció precoç, concertat amb la Generalitat de Catalunya, que té dues extensions més (Arenys de Mar i el Masnou). Domènec Montserrat, que presidia la Caixa de Mataró des del 1964, és l'home clau perquè l'entitat d'estalvi formalitzi la compra i, simultàniament, la cessió a precari, de l'edifici del carrer Prat de la Riba, cantonada amb Floridablanca. És el primer baluard de l'educació especial a la ciutat.

L'activitat docent de l'escola Santa Bernadeta, inaugurada oficialment el 26 d'octubre de 1966, es complementa a la Muralla dels Genovesos, amb els serveis del Centre de Recuperació Sant Jordi, ja desaparegut, concebut per als exercicis d'estimulació, fisioteràpia i logopèdia, a l'antic edifici d'Higiene Rural cedit per l'Ajuntament.

El 5 de febrer de 1967, l'escola Santa Bernadeta acull l'assemblea constituent de la primera junta directiva del Patronat. La presideix M. Assumpció Clavell, acompanyada de Domènec Montserrat, vicepresident, i Joan Solà, Joan Majó Coll, Benet Jofre, Maria Àngels Armengol, Martí Parera, Josep Masjuan, Josep M. Peña, Pere Recasens, Josep M. Modolell, Xavier Morante, Enric Sallés i Montserrat Augé. També en formen part, Manuel Agustí, com a representant de la Caixa d'Estalvis, i Joan Rey, en nom de l'Ajuntament, vasos comunicants per al sosteniment del Patronat.

L'acta de l'assemblea històrica, aixecada pel notari Rafael Borràs, recull el compromís explícit de l'alcalde Pedro Crespo per facilitar al Patronat l'ajut que calgui per complir la

seva missió. L'Ajuntament de Mataró no falta a la seva paraula i acorda aquell mateix any la cessió dels terrenys de Cirera. La relació institucional no s'ha extingit mai i, d'aleshores ençà, sempre hi ha hagut un representant del govern municipal en la presa de decisions de la junta del Patronat. Més endavant, estatutàriament, també hi serà representat el Consell Comarcal del Maresme, creat el 1988.

Amb l'escola i els centres ocupacionals en marxa, les postulacions a diverses poblacions del Maresme i el reconeixement social implícit, l'acció del Patronat va guanyant notorietat. Educadors i especialistes en neurologia, psiquiatria, fisioteràpia i assistència social s'incorporen als serveis. Són anys de molts projectes i canvis estructurals.

Les noves fites que s'exigeix el Patronat, un procés en construcció eternament inacabat, requereix el 1969 la figura d'un administrador i coordinador. Pep Bermúdez ocupa el càrrec durant 23 anys, no solament com a gestor de l'economia i les necessitats creixents d'inversió a l'escola i els tallers, sinó com a interlocutor de les diverses sensibilitats entre pares i professionals. També tindrà cura de fer avançar la construcció del Centre Psicopedagògic de la plaça dels Bous, la seu històrica del Patronat projectada pels arquitectes Narcís Majó i Esteve Mach, que s'inaugura el 1978 després de moltes vicissituds.

A redós del Centre Psicopedagògic s'organitza el servei mèdic de diagnòstic i orientació que va donar lloc al primer EAP (Equip d'Assessorament Psicopedagògic del Maresme) que també fou la llavor d'on va sorgir l'any 1990 el CDIAP.

El 1979, la mediació directa de Domènec Montserrat i M. Àngels Armengol propicia la vinguda dels Germans Franciscans de la Creu Blanca a Mataró (Llar Sant Emili) i a Llanereres (Llar Sant Francesc d'Assís) per donar atenció a les persones afectades de paràlisi cerebral.

El 1981 s'inaugura la Llar Santa Maria, a la Ronda de la República, actualment sotmesa a una important rehabilitació integral per adequar les seves funcions com a centre de dia i residència de persones afectades de paràlisi cerebral severa. Durant 25 anys l'equipament fou gestionat per una associació de pares i les monges paüles, les Germanes de la Caritat de Sant Vicenç de Paül, fins que el 2006 va passar definitivament als dominis de la Fundació.

El 1982 es materialitza la compra de la Llar Ronda, es crea el Centre d'Estimulació Precoç i entra en vigor la normativa (l'antiga LISMI) que regula la inclusió laboral de les persones amb discapacitat. Un pas endavant.

El 1987 es crea el CEO (Centre Especial de Treball), transformat el 2015 en la Fundació CEO del Maresme, que va merèixer el Premi a la Trajectòria Empresarial que atorga la

FAGEM (2018). Ocupa actualment 302 professionals, dels quals el 73% son amb discapacitat intel·lectual, que desenvolupen feines de jardineria, neteja, manipulats, recollida selectiva de residus, etc.

La labor del CEO, estructurada al voltant de dos eixos, el productiu (serveis empresarials) i el d'atenció personal (tècnics qualificats en psicologia, treballadors socials i monitors), és vital per als projectes de formació i d'inclusió laboral. Des que el 1988 es formalitza el primer contracte de serveis amb l'Ajuntament de Mataró per al manteniment de places i jardins públics, el creixement és exponencial. Actualment més d'un miler d'empreses, institucions, establiments, comerços i comunitats fan confiança a la Fundació i contracten serveis de diversa naturalesa al CEO del Maresme.

L'1 de setembre de 1990 l'escola Santa Bernadeta deixa de pertànyer al Patronat i esdevé l'escola pública d'educació especial Les Aigües, ubicada a la Ronda del Cros i depenent del Departament d'Educació i de Formació Professional de la Generalitat de Catalunya. Els nens i nenes de paràlisi cerebral que per la seva afectació neurològica no poden entrar a les Aigües són atesos al centre Psicopedagògic de la plaça dels Bous. L'escola d'educació especial rep més endavant el nom de l'Arboç (1997) i es trasllada a l'equipament de nova planta inaugurat el 2011, al carrer de la Pagesia del sector de Vallveric, fruit de l'acord amb la Generalitat de Catalunya i l'Ajuntament de Mataró.

El 1992, Joan Gabriel Martínez relleva Pep Bermúdez com a director gerent. El 1994 l'antic Patronat es converteix jurídicament en la Fundació Privada del Maresme pro-persones amb disminució psíquica. La M majúscula de Mataró i el Maresme reafirma al logotip institucional l'assentament en el territori. El 1997 s'inaugura al Masnou el Centre Ocupacional Can Targa. Al final de la dècada es desenvolupen projectes de Llars amb Suport, al barri del Palau, per acollir persones amb un nivell alt d'autonomia i capacitats.

L'any 2000 entren en funcionament els nous serveis del centre ocupacional i de llar-residència a Les Sureres. L'activitat és frenètica i no hi ha un moment de respir fins que, a primers de gener de 2001, salta l'alarma de la destitució del gerent de la Fundació, Joan Gabriel Martínez, i el seu cap administratiu, per apropiació indeguda. Ningú no esperava una estafa tan flagrant que deixa molt tocats tots els estaments de la Fundació.

La gerència en el tombant de segle és confiada a M. Carme Maltas que s'aboca de ple a endreçar l'economia i normalitzar la difícil situació heretada. El 2005 es tanca el taller de fusteria i els treballadors són reubicats als serveis de jardineria i manipulats. El 2007 la Fundació Alsina i Arenas i Baum de Bernis cedeix a la Fundació la finca Can Parcala que, posteriorment, fruit de la col·laboració, esdevindrà un espai ecològic i pedagògic per a les escoles interessades en l'apicultura, la biodiversitat i la producció de mel de qualitat.

A l'Aula Apícola de Can Parcala, a través de l'experiència directa, els infants aprenen sobre el món de les abelles i la seva funció pol·linitzadora.

La Fundació el Maresme no s'atura i rellança un nou pla d'inversions que fa possible la construcció de l'edifici de dues plantes del Servei de Teràpia Ocupacional Pere Parera, al polígon industrial de Can Negoci (Argentona), inaugurat el 19 d'octubre de 2008, just quan la crisi financera global comença a repercutir en la majoria d'economies del món industrialitzat.

A partir del 2012, és Albert Vidal, com a director gerent, qui s'ocupa d'afrontar en un context ple de dificultats, els reptes estructurals i econòmics. És una etapa de desafiament per sanejar i transformar la Fundació amb nous equips de gestió i tecnologies emergents. D'entre les decisions més importants de la junta de patrons, destaca el 18 de juliol de 2016 la constitució de la Fundació Tutelar, una vella aspiració de l'Associació de Mares i Pares, per evitar possibles situacions de desemparament o indefensió dels seus fills, quan les famílies ja no se'n poden fer càrrec.

El 6 de juliol de 2023, al carrer de la Mare de Déu del Corredor, al barri de Cerdanyola, s'inaugura un equipament molt esperat, L'edifici de cinc plantes, un actiu que crea valor, totalment propietat de la Fundació, que acull el centre ocupacional Poble Sec i les noves llars residència Alarona i Iluro. L'execució del projecte de l'arquitecte Arnau Leonart va complaure moltíssim en les visites guiades de la jornada inaugural.

Més recentment, és de destacar l'obertura del nou centre de Formació, al carrer d'en Pujol, on s'imparteixen els cursos per a la integració laboral (informàtica, ofimàtica, hostaleria, cuina, jardineria...).

D'entre les activitats de més impacte per afavorir la dinamització cultural i social de la institució, cal assenyalar les activitats d'esport adaptat (club FEM), les Nits de Gala, el teatre inclusiu, les caminades solidàries de l'escola l'Arboç i, molt especialment, el poderós llançament, el 2013, del projecte Santi i les Dissantes amb gran acceptació popular.

També s'ha materialitzat amb èxit el projecte d'inclusió social i restauració sostenible, el Bar-Restaurant del Cafè Nou (2022), que proporciona un lloc de treball a les persones que s'han format als serveis d'hostaleria i cuina de la Fundació.

Fugint de l'autocomplaença, embolcallada de noves idees, més oberta, visible i integrada a la societat, la Fundació segueix proposant reptes d'il·lusió i escenaris de futur. Periòdicament, s'organitzen marcs estratègics que fixen el full de ruta, comptant fins i tot amb l'assessorament extern, el bagatge professional i els coneixements transversals del consell inspirador de la Fundació.

No hi ha força més poderosa que impulsi cap a l'excel·lència a una organització de naturalesa social que el fet de sentir-se a gust cooperant i treballant en equip, amb la gratitud i els somriures de complicitat de les quatre mil persones ateses i les seves famílies. Davant l'exigència que la feina reclama, no és forassenyat reivindicar un salari just, aspiració totalment justificada i constantment frustrada si es compara amb altres sectors. La Fundació sempre ha tingut un posicionament actiu per defensar un millor finançament del Tercer Sector Social.

Els eixos del nou marc estratègic de la Fundació per al 2028 segueixen posant l'accent en la sostenibilitat econòmica i la qualitat tècnica de l'atenció en un territori inclusiu, afrontant nous reptes, com el progressiu envelliment de les persones ateses, l'esperança de vida i tot el que comporta de deteriorament de la salut mental. A més de ser una entitat de referència en coneixement i innovació, en contacte amb els àmbits universitaris, socials, la salut i l'educació, la Fundació no para de fomentar aliances estratègiques amb el teixit empresarial, l'associacionisme i el voluntariat.

Els cinc valors que conjuga la institució (l'acollida, el compromís, la professionalitat, el respecte i la transparència) guien el camí traçat pels serveis essencials. El diagnòstic i l'orientació als centres de desenvolupament infantil i atenció precoç, l'escola d'educació especial, el centre especial de treball, les cinc llars-residència, els cinc centres ocupacionals, el servei de Respir, el centre d'atenció especialitzada, el servei de formació i inserció a l'empresa ordinària, el servei d'acolliment a l'envelliment actiu comunitari, el suport a la vida independent, etc.

L'expansió segueix. L'Ajuntament de Canet de Mar ja ha fet públic que la Fundació el Maresme assumirà en endavant el govern i la gestió dels serveis de l'entitat residencial Els Garrofers. La fusió és un compromís que ha valorat a fons el patronat de la Fundació presidit per Miquel Montané, que va rellevar Josep Morgades, el juliol de 2023, el seu antecessor en el càrrec. També integren l'actual junta de patrons, Maite Vila, Pepi Rosich, Esther Limón, Francesc Xavier Miret, Maria José Martínez, Gabi López, Rocio Martín, Ramon Puig, Neus Ponsetí, Noemí Llorens i Laura Seijo.

L'esqueix de planta sembrada en un test, que creixia torta i necessitava d'un aspre (un tutor) per a redreçar-se, aquella imatge de reminiscència noucentista de l'artista sabadellenc Ricard Marlet que, amb tipografia de Rovira-Brull, identificava la primera imatge del Patronat, a mitjan anys seixanta, ja és un arbre, un bosc de branques frondoses i arrels resistents, que aixopluga amb la seva capçada els treballadors i les persones assistides per la Fundació. És l'obrador actiu adossat a la casa familiar de la nova imatge corporativa que es va presentar al Monumental, el passat 5 de desembre, amb un lema concís i clar: Acompanyem persones, fem comunitat.

Un model de gestió participativa que posa tot el seu saber i afecte en el centre de les persones ateses. Aquest és l'objectiu social que prioritza i orienta tota l'activitat. Un pensament revelador d'una institució madura i responsable que combat la marginalitat i difon experiències innovadores d'integració social. És així, al servei dels més vulnerables, com la Fundació es vol a si mateixa, i no pas d'altra manera. Ara que Mataró s'estrena arreu de l'estat com a Capital de l'Economia Social, no hi pot haver millor carta de presentació.

Tots els objectius, inequívocament, s'han assolit amb la tenacitat, el talent i la cooperació de molta gent implicada (les famílies, els patrons, els òrgans de gestió, els professionals, les empreses compromeses, les administracions públiques i el voluntariat responsable). Al capdavant, les persones assistides, els autèntics protagonistes d'aquesta història. Treballar així, en benefici mutu, amb cohesió de grup i una orientació clara, ha estat determinant per seguir construint la raó de ser de la Fundació Maresme, en una societat més justa, diversa i inclusiva.

Moltes gràcies.

Jaume Calsapeu Cantó. Febrer de 2026.